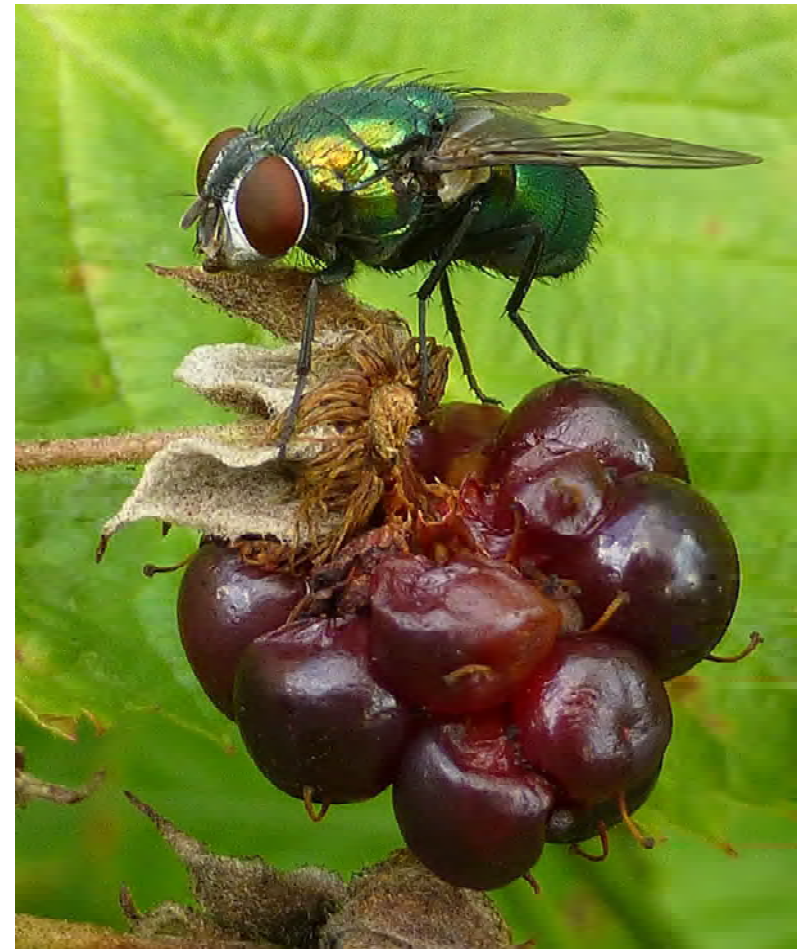

Alcedo ✦

Oktober 2017 Nr 2 Årg 39

Örkelljungabygdens Natur

Innehåll

Höstens och vinterns program	sid 3
Exkursioner	sid 5
Vårens och sommarens fågelobsar	sid 9
Skogsvitvinge på oväntat besök	sid 13
Björnbär m.m.	sid 14
Grönbenan i Örkelljunga	sid 18
Tvåfläckad trollslända i förvandling	sid 20
Örkelljungas natur åter under lupp!	sid 22
Tjädern och artskyddsförordningen	sid 30
Höstbilder från Spångabygget	sid 35
Biparadiset uppmärksammas	sid 36
Hur gynnar vi vipan och spoven	sid 37
Julpristävlingen	sid 38
Styrelse, avgifter m.m.	sid 39

Sommaren (?) är förbi och hösten är här. Svalor och tornseglare har flytt söderut. Tranor och gäss hörs från skyn. Trattkantarellerna börjar växa upp ur mossan. Det är den vår den svage kallar höst. Varje årstid har sin tjustring för den som har förmågan att se och upptäcka.

Trevlig läsning!

Redaktionen

Redaktionen

Janne Johansson, Ingas väg 7, Ö. Ringarp, 286 91 Örkelljunga,
0435-501 31, e-post: janne_ringarp@telia.com
Perry Vigelsbo, Ängelholmsvägen 49, 286 36 Örkelljunga,
0435-510 58, e-post: vigelsbo@telia.com
Leif Sigbo, Bjäregatan 3, 286 31 Örkelljunga, 0435-522 32
e-post: leif.sigbo@telia.com
Lena Ottosson, Hässleholmsvägen 47, 286 35 Örkelljunga,
0435-511 03, e-post: lena@ottosson.net
Pär Svensson, Klockgatan 21, 286 34 Örkelljunga, 0435-544 75
e-post: pergit@telia.com

Nästa nummer av **Alcedo** utkommer i december. Manusstopp 15/11.

Omslagsbild framsida: *Fluga på klobbjörnbär* (Foto: Perry Vigelsbo)
baksida: *Tvåfläckad trollslända* (Foto: Patric Carlsson)

Höstens och vinterns program

- 8/10 Söndag. Fåglar i närmiljön.** Vi gör en vandring i vår hemkommun, tittar efter fåglar som kan betraktas som stannfåglar, undrar över fåglar som brukar lämna landet över vintern. Samling vid Netto kl. 09.⁰⁰.
Ansvariga Kurt Arne Johansson & Björn Herrlund
- 22/10 Söndag. Vandring kring Hultasjön.** Det har blivit en långvarig tradition att om senhösten förlägga en av exkursionerna till någon av de sjöar som berikar vår trakt. Målet är att vandra runt den utvalda sjön! Ibland går stigar, skogsvägar i anslutning till vattnet, ibland får man bana sig egen väg. Denna gång har vi valt Hultasjön för vår vandring. Möjligen blir det så att vi även vandrar runt Gårdsjön, en sjö som före sänkningen varit sammankopplad med Hultasjön. Samling vid Netto kl. 09.⁰⁰. *Ansvarig* Janne Johansson
- 16/11 Torsdag. Att odla sina egna ängsväxter.** Kan anlagda naturmiljöer spela en viktig roll i räddningsarbetet för hotade arter i framtiden? Inger och Mats Runesson är biologerna som genom sitt företag Pratensis på Öpparyd Råsgård producerar fröer och plantor från våra svenska ängsväxter. Idag har de cirka 100 olika arter i sitt utbud som når både små och stora kunder. Att anlägga en äng gynnar den biologiska mångfalden och bidrar till att hotade arter får möjlighet att leva vidare. Dessutom är ängar vackra och du slipper klippa gräs. Men hur går man till väga och vad är viktigt att tänka på? Kom och lyssna till Inger och Mats som berättar om hur man anlägger en äng utifrån sina kunskaper och erfarenheter. Samarrangemang med Studieförbundet. Samling i Utbildningscentrum kl. 19.⁰⁰. *Ansvarig* Styrelsen
- 30/11 Torsdag. Egna bilder.** En bildvisning där nedslag i det gångna årets olika aktiviteter i form av exkursioner och slätter brukar dyka upp. Eller kanske en hopar fina naturbilder sedda med naturvandrarens ögon. Kom med och visa dina bilder! Vi brukar begränsa antalet bilder/person till 100 st. Ett bra sätt att minnas när decembermörkret omsluter oss. Samling i Utbildningscentrums lokaler kl. 19.⁰⁰. *Ansvarig* Perry Vigelsbo
- 26/12 Tisdag. Annandag jul. Hallands Väderö.** Bjärekretsen har gjort annandagen till en traditionsfylld exkursionsdag ut till Hallands Väderö. Missa inte chansen att uppleva denna säregna ö under en säregen årstid. Fika, kängor och varma kläder är en stor fördel. Avfärd från Netto kl. 08.⁴⁵. Samling vid Väderöbåtarna i Torekov kl. 09.⁴⁵.
Ansvarig Eva Persson

- 18/1 Torsdag. Holktillverkning.** Det är alltid rätt tid att snickra bostäder åt våra både små och stora holkbyggare. Vi har bräder som passar för både mesholkar och kattuggleholkar. Väl mött i Åsljunga skola, slöjdsalen. Vi bjuder på en enkel fika. Samling kl. 18.⁰⁰. *Ansvarig* Björn Herrlund
- 8/2 Torsdag. Årsmöte med bildvisning.** Sedan 1963 har det, inom ramen för LUVRE-projektet, forskats på fåglar i Vindelfjällen runt Ammarnäs. Göran Paulson har deltagit i trettiofem år och berättar om forskningen, naturen, byn och dess människor. Samling för årsmöte i Utbildningscentrum kl. 18.³⁰. Bildföredraget börjar ca halvtimmen därefter. Föreningen bjuder på fika. *Ansvariga* Styrelsen

Natursnoksledare efterlyses

För barn är naturen en lekfull plats där alla sinnen får fritt spelrum. Örkelljungaabygdens Natur har därför under många år haft familjedagar på sitt program för att erbjuda barnfamiljer att delta på just barnens villkor.

Nu vill föreningen försöka starta en lokal Natursnoksgrupp. Vi tänker oss föräldrar som är sugna på att gå Naturskyddsföreningens natursnoksledarutbildning. Du behöver inga förkunskaper utan det räcker att du är intresserad av barn och natur. Som färdig snokledare kommer du att vara fri att lägga aktiviteter i den omfattning som passar just dig och det får gärna vara flera familjer där en eller båda i varje familj vill gå utbildningen tillsammans.

Kursen är på två dagar och kan ske på lite olika platser i landet och medför ingen kostnad för dig som deltar. För mer information titta in på Naturskyddsföreningens hemsida. <https://www.naturskyddsforeningen.se/natursnokarna>

Är du intresserad kontakta Birgit Svensson (pergit@telia.com) eller Eva (evahenny@hotmail.se).

Haiku

På väg mot hösten
faller ett gulnande löv
sakta till marken.

Zigge

Exkursioner

De Vilda Blommornas Dag – söndagen den 18 juni

Ca 10 deltagare samlades den något gråmulna morgonen. Första stopp var Spångabygget. Vi började med en vandring bort mot Spångahöj. Under vandringen demonstrerades olika gräs och ormbunkar, åsljungabjörnbär m.m. Längs stigen ut på mossen blev det kambräken, dvärghäxört, hjortron och tuvull. Målet var lokalen för skvatram som stod i sen blom.

Vi beundrar skvatramen i Spångahöj. Foto: Perry Vigelsbo

Tillbaka på sidvallen där en reporter från SVT Skåne mötte upp. Med lågskor och noll koll på såväl växter som inspelningsteknik fick han en blöt upplevelse. Vi andra fick se kärrfibbla, loppstarr och två rosetter av tätört. Längst ner i blötan kärrull, myrlilja, kärrsälting och dystarr. Granspiran lyste röd med åtskilliga stänglar ännu i blom.

Nu hade solen tittat fram och efter en välbehövlig fika bar det av mot Ramnekärr. Svinroten var nästan helt överblommad. Några slättergubbar, lite jungfrulin och ett stort antal jungfru Marie nycklar sågs. Liksom darrgräs, körvel och kummin. Till sist en kort vandring i den röjda betesmarken och studium av hedfryle och klobjörnbär.

Zigge

Wallins skog – lördagen den 26 augusti

Jag har länge velat se Wallins skog, en skog, ett arboretum, som planterades från 1925 till 1974. Nu blev det ett bra tillfälle när föreningen ordnade denna vandring med Zigge som ledare. Vi blev en grupp på 11 personer som gav oss in i skogen. Som tur är så är det en del folk som går där och håller stigarna öppna. Vid sidan om stigarna är det på sina håll rätt så igenväxt med sly.

Tyvärre så är det en del träd som har trillat i stormar så alla trädslag finns inte kvar. Han som planterade skogen var Hugo Wallin som var länsskogvaktare och bedrev plantskola intill skogen. Han köpte in mycket med frö och plantor från firmor i Köpenhamn och Hamburg. Vi gick in i den östra delen och passerade jättetubben av en amerikansk kustgran som trillade i en storm, vidare mot norr passerade vi några plantor av kambräken. En bit in ligger ett litet hus och där intill står en kanadensisk hemlockgran, olika sorters lärk och några små plantor av japansk solfjäderlön.

Jättethuja. Foto: Janne Johansson

Vi fortsatte västerut och Zigge visade på en vattengran eller kinesisk sekvoja från Kina. Denna gran hade man hittat som fossil och trodde att den var utdöd men den återfanns i Kina 1941. Vidare förbi några jättegranar, douglasgranar, som det behövdes tre personer för att omfamna. Vi såg jättetuja, rödek, och serbgran. Sedan var det tid för fika och den intog vi på en liten mur och hade en hiba framför oss. (Hiba är ett av Japans fem heliga träd).

Sedan fortsatte vi åt sydväst och fick se en strimlön från Japan med vacker randig bark. Intill stod tulpanträd, äkta kastanj, himalajabjörk med fin vit bark och där fanns också järnek och en ginnalalön. Vi diskuterade under vandringen om inte kommunen borde köpa in skogen och se till att det blir en bra skötsel. Att få upp skyltar som talar om vad det växer där vore inte heller fel. Tydligt vill dagens ägare sälja till kommunen som dock inte tagit initiativ för att köpa.

Det var en trevlig tur i skönt väder. När vi var på väg hem började det att duggregna.

Lars Schale

Österlen – söndagen den 2 juli

Elva personer hukade in sig i tre olika bilar denna söndag. Målet var Österlen, en vandring bland blomstren i sydostskåne. Första stoppet blev i Degeberga. Där besögs Söndre klack medan ögonen njöt av färgprakten; rödaktiga backtimjantuvor, gula dusskar med gulmåror, vita sandliljor och sandnejlikor, mer oansenliga gråådror. Andra arter upp och kring "Sockertoppen" var fältvädd, backglim, sandglim, backsippa, hedblomster, harmynta och lundtrav. Och plötsligt såg någon en halvt oansenlig månlåsbräken i gräsmarken och då var andra lika klarsynta och hittade än fler exemplar av denna lilla ormbunke.

Fikat fick anstå tills vi nådde Brösarps backar en bit söderöver. Vi bilade bortåt en kilometer västerut från Ystadvägen, med backarna och utsikten inför våra ögon! En P-plats dök upp, ett bord för "di gamle" och sittning i gröngräset för övriga. Vinden avtog och vi gjorde en skön vandring på andra sidan vägen, mot backarna, ljungräset, örterna. Glada flög längre bort, en tornfalk visade sig, senare kom en snabb lärkfalk! Vilken fart de kan fabricera. Uppe i skyn hängde flertalet sånglärkor med evigt ringande drillar. Och uppmärksamt kunde vi också studera livet längs den sandiga stigen; flertal bohål för bin, även livs levande. Kameran gick varm.

Efter denna förlängda fikapaus var våra hjärnor inställda på Stenshuvud. Vi gick tillbaka till de tre åkdonen. Men vad!! De två första av bilarnas bakrutor hade under vår korta bortavaro slagits sönder, rygsäckar stulits. Jo, det var en bister sanning! Men det var också helt obegripligt, svårbegripligt! Vilken sordin. Spärrande av bankkort, stöldanmälan av plånböcker och telefoner följde. Tunga hjärtan och sinnen.

Stenshuvud och Haväng fick bli till en annan gång. Hemfärd i kortege, kartongsidor på bakrutors plats. En vacker spännande floradag förbytt i misstämning.

Janne Johansson

Hallands Väderö – söndagen den 17 september

Denna soliga dag åkte 11 personer från föreningen över till Väderön med 10-båten. Drygt fem timmar senare, 15.²⁰, antrade vi samma båt, men mot Torekovs hamn.

Att bestämma exkursionsdag flera månader i förväg kan ha sina risker, men denna dag var det ingen av oss natursnokar som ångrade beslutet att ägna dagen åt den i sol badande naturön. Vandringen förlades denna gång huvudsakligen till öns norra del. Vi följde först den östra sidan. Vi åt av de ganska välsmakande frukterna på klobjörnbäret som just börjat mogna. Uppe på amfibolityggen intogs fikat med bedårande utsikt över stenformationer med lysande gul vägglav och sotsvart saltlav, strandlinje, fågelsilhuetter, fyr och fyrvaktarbostäder.

En gammal havsörn sågs mäktigt, lågt över vattnet, skarvar på stenar i havet, grågäss på vattnet och vitkindade diton i formationer över oss. Stenskvättor visade upp sig på flera håll, en lärkas flyktläte hördes, mindre starflockar, ärlor, svalor, rödstjärt och rödhake. Ute på en revel låg en knubbsäl.

Växtligheten har ju i regel blommat över vid det här laget, men på sina håll klängde kaprifolens vackert utslagna septemberblommor tillsammans med sina klarröda frukter, resultatet av ”sommARBLOMNINGEN”. Trift här och var. På en tångbank växte rikligt av etternässla och i en vattensamling sågs tiggarranukel. Dessutom rödlänke, rödmire,

Vildkaprifol med blomma och bär. Foto: Perry Vigelsbo

nattskatta, tulkört i frukt och med höstgula blad samt spåtistel. Och på några ställen snöbollschaminjoner och stora exemplar av stolt fjällskivling, de största 25 cm i diameter. Men också unga, klotrunda och nötigt välsmakande exemplar.

Obligatorisk var vandringen ut och förbi fyren, makalösa utsikter med Kullaberg i motsolsglitter. På vägen tillbaka längs Fyrslätten gjorde vi en avstickare in i Tångakärret där vi besökte Badkarslinden och bekantade oss med skånebjörnbär. Den liggande linden (amputerad av vinden sen några år) betittades, varefter den under de senaste årtiondena starkt decimerade jätteeken väckte minnen till liv. Eken där kung Oskar II satt på pass under harjakten.

Dagens väderötur avslutades med fika vid Oadammen. Några av oss snabbvandrade till Ulagapskärret. På många håll var vattenståndet besvärande för stigvandarna, men alkärret var trots det näst intill torrt. Däremot var vägen ner mot Kappelhamn delvis ”sönderkörd” efter den regnrika eftersommaren.

På båt färden tillbaka till Torekov fick några observanta skådare se fyra tumlare en bit från båten!

Redaktionen

Vårens och sommarens fågelobsar (16/4-15/8)

Bland periodens observationer fanns som vanligt en del godbitar att plocka ut. De tidigaste insektsätarna hann inte anlända till landet vid föregående Alcedos utgivning och finns alltså med i detta nummer. Våren var lite sen och kall vilket medförde en senare ankomst för bland annat arter som svartvit flugsnappare, lövsångare, rödstjärt med flera.

Bland ovanliga arter måste obsen av sommargylling räknas. I Kyrkolycke sjöng ett ex i början av juni, upptäckt av Lennart. Detta är endast andra noteringen i Artportalen av sommargylling i kommunen. Sedan finns det ytterligare någon obs, som inte finns med där, från tidigare år.

Godbit nummer ett måste bli jordugglan som upptäcktes i juni på Svenskemyr. En besynnerlig tidpunkt, av en art som egentligen borde påbörjat sin häckning vid denna tidpunkt, både i södra delarna som i de norra delarna av landet. Detta var kommunens andra säkra observation av jorduggla. Den första var ett sträckande ex som sågs från Lillgården, Harbäckshult för ett par år sedan.

Grönbenor har även detta år troligen häckat på Svenskemyr, på samma plats på myren som föregående år. Över samma myr sträckte 2 storspövar åt SV vid midsommartid, och 2 höststräckande kustpipare drog över Hjelmjön i juli. Mindre strandpipare, som är årlig häckare i kommunen, sågs på flera lokaler i år. Sträckande gluttonäppor brukar höras varje år, men i år bara 1 ex i S Össjö.

På småfågelfronten kan nämnas ett fåtal härmsångare och som vanligt kärrsångare på olika håll. Ovanligt för oss var dock en sjungande gräshoppsångare i V Flinka. Hämpling, som vissa år har lyst med sin frånvaro, har setts på tre lokaler i maj-juni. Större korsnäbb, som är en osäker häckfågel i kommunen, sågs i Jännaholm i juli. Näktergalsbesök hade vi vid Hjelmjön och i Smedhult. Slutligen måste också nämnas göktytan, denna lite mystiska hackspettssläkting. Hörd på flera lokaler under våren, men dock ingen häckning konstaterad.

Lommar / storkfåglar / andfåglar

Storlom - 9 ex Värjsjön 30/4 (SN). Ett par med en unge Storesjö 9/7 (KAJ). **Gråhäger** - 5 ex Abborrasjön/Hjelmjön 29/6 (PV). **Knölsvan** - 2 ex Värjsjön 18/4 (BH) och 30/4 (SN). Par med en unge Värjsjön 11/5 (BH). **Sångsvan** - 1 ex ruvande Hålerydsmamnarna 17/4 (LP), 3 ex Attarp 5/5 (BH), 3 ex Attarp 13/5 (SN). **Grågås** - Hela 80 ex Ringbo Gård 5/7 (LP), och 44 ex V Flinka samma dag (LP). **Vitkindad gås** - Som vanligt kommer sträcken av de vitkindade runt den 10 maj. Första flocken som noterats, 120 ex str NO Ekorrstigen 7/5 (BH), mellan den 13 och 17 maj kom merparten av gässen. **Skedand** - 10 ex

Hjelmsjön 28/4 (PC, SN, BH). **Vigg** - 9 ex Värnsjön 30/4 (SN), sen obs, 1 ex Hjelmsjön 10/6 (LP). **Sjöorre** - 5 ex Hjelmsjön 12/6 (SN), ett par i Krohns damm 3/4 (LS).

Rovfåglar / hönsfåglar / tran- och rallfåglar

Bivråk - 1 ex Åsljunga 27/5 (RL), 1 ex str N, Lärkesholmssjön 2/6 (BH, JJ), 1 ex Vemmentorp 8/7 (KG, HF), 1 ex Trulsabygget 9/7 (KAJ). **Havsörn** - 1 ad ex Attarp 17/6 (KAJ). **Brun kärnhök** - Paret i Holmasjön fick 5 flygga ungar. (LP). **Fiskgjuse** - 1 ex Hjelmsjön 16/4 (SN), obsad vid Spångabäckens Fiskodling, Flinka sjö, Orreslättsvägen Åsljunga, V Spång m.fl. Värnsjöns gjusar lyckades i år med sin häckning. **Tornfalk** - 1 ex Jännaholm 16/4, 1 ex Lillesjö S Össjö 25/4, båda (KAJ). **Lärkfalk** - 1 ex Lillesjö S Össjö 21/6 (KAJ). Första obs. 2 ex Vemmentorp 8/7 (KG, HF), 1 ex S Össjö 15/7 (KAJ), 1 ex förbiflyg Ekholm 18/7 (BH), 1 ex och 1 1K Grytåsa 15/8 (BH), några dagar senare sågs 2 ad och 1 1K på lokalen (BH). **Orre** - 3 ex, tuppar, Svenskemyr 17/4 (KAJ), 1 ex Stens myr 17/4 (JJ, EPe), 1 ex Sonnarpsbacken 20/4 och 1/5 (LP), 1 ex Stens myr 23/4 (JA), 3 ex Liamyren 1/5 (KAJ), 1 ex Stens myr 13/5 (PC, KAJ, JJ), 1 ex Svenskemyr 10/6 (KAJ). **Tjäder** - 1 ex höna Sjöholma 30/4 (JA). **Rörhöna** - 1 ex Holmasjön 29/4 (LP), 1 ex Björkeberg Boalt 10/6 (SN), 1 ex och 1 pulli V Spång 11/6 (LP).

Vadarfåglar / måsfåglar / duvor / gökar / ugglor

Strandskata - Från slutet av mars obsad i framför allt Öa centrum och kv. Ejdern. Sista obsen 13/7 förbiflyg Ekholm (BH). Som mest 3 ex. Om försök till häckning eller genomförd sådan gjorts, är inte känt.

Mindre strandpipare - 1 ex Flåssmyr 10/4 (PC). Första obs. 2 ex Öa Industriområde V Spång 16/4 och 6/5, båda (SN), 2 ex bergbrottet Ekholm 29/4 (LP), 2 ex SafeSack Ö Spång 9/6 (BH), 1 ex Sk. Fagerhult, bortom 73:an, 17/6 (KAJ), 2 ex Ljungbergs skrot V Ringarp 22/7 (EPe, VR). **Kustpipare** - 2 ex str Hjelmsjön 24/7 (JJ). **Tofsvipa** - 50 ex förbiflyg Rya Kyrka 19/7 (RH), 25 ex Storesjö 2/8 (KAJ). Angående årets inventering hänvisas till en särskild artikel i nästa nummer av Alcedo. **Storspov** - 1 ex Stens myr 23/4 (JA), 2 ex str SV Svenskemyr 24/6 (JJ, EPe, JA). **Gluttsnäppa** - 1 ex förbiflyg S Össjö 17/5 (KAJ). **Grönbena** - 2 ex plus 1 ex spelande 5/6 (BH), 2 ex 10/6

Jorduggla. Foto Kurt Arne Johansson

Grönbena - 2 ex plus 1 ex spelande 5/6 (BH), 2 ex 10/6

(KAJ), 1 ex 11/6 (LP), 2 ex 24/6 (JJ, EPe, JA). Samtliga obsar Svenskemyr. Se särskild artikel i detta nummer. **Drillsnäppa** - 1 ex Värnsjön 30/4 (SN), 3 ex Hjelmsjön 30/4 (LP). Första obsar. **Skrattmåsa** - 7 1K Hjelmsjön 23/7 (BH). **Silltrut** - 1 ex Hjelmsjön 28/4 (PC, SN), 1 ex S Össjö 21/6 (KAJ), 6 ex Boalt 29/6 (BH), 2 ex Värnsjön 12/7 (SN). **Gråtrut** - 15 ex Ö Flinka 23/6 (BH). **Havstrut** - 1 ex Värnsjön 13/5 (PC, KAJ, JJ), 2 ex Ö Flinka 23/6 (BH). **Fisktärna** - 3 ex Värnsjön 30/4 (SN). Första obs. Hela 12 ex Värnsjön 17/6 (SN). **Skogsduva** - Stor grupp, 10 ex Grytåsa 21/5 (BH). **Gök** - Åter 6/5 (KAJ). Första obs. **Jorduggla** - 1 ex Svenskemyr 10/6 (KAJ). Vilken obs! Andra säkert bestämda obsen av denna art i Örkelljunga kommun.

Skärrfåglar / seglare / praktfåglar / hackspettar

Nattskärna - 1 ex S Össjö och 1 ex Jännaholm 18/5 (KAJ). Första obsar.

Tornseglare - 50 ex Värnsjön 13/5 (PC, KAJ, JJ). Första obs. Sista obsen innan flyttningen, 40 ex över Öa Kommunförråd 10/8 (BH).

Kungsfiskare - 1 ex Pinnån Ingeborrarp ca 20/5 (MK), 1 ex Lilla Hålsjön 10/8 (gm SN).

Göktyta - 1 ex Kyrkolycke 30/4 (LP). Första obs. 1 ex Sonnarps 3/5 (BH), 1 ex sj Åsljunga 19/5 (BH), 1 ex Ö Flinka 21/5 (BH), 1 ex Grytåsa 23/5 (SOI), 1 ex Ramnekärr 28/6 (JJ),

Mindre hackspett - 1 ex Åsljunga kyrka 5/5 (SN), 1 ex Lärkesholmssjön 7/5 (JA), 1 ex Lärkesholmssjön 19/5 (JA).

Tättingar

Sånglärka - 1 ex sj Åkarp 29/4 (BH), 1 ex sj Ljungaskog 19/5 (LP), 2 ex sj Fagerhults Flygplats 21/6 (BH) (SN). **Ladusvala** - Åter 28/4 (BH). Första obs. **Hussvala** - 10 ex Värnsjö 6/5 (BH, JJ). Första obs. **Trädpiplärka** - Åter 20/4 (LP). Första obs. **Gulärta (sydlig)** - 6 ex Smedhult 6/5 (KAJ). Första obs. 5 ex Ljungaskog 12/5 (LP, SN). **Sidensvans** - 7 ex S Össjö 19/4 (KAJ), 1 ex Almliden Öa 29/4 (LP). **Näktergal** - 1 ex sj Hjelmsjön, vid Pinnåns frånflöde 10-11/6 (JJ, EPe m.fl.), 1 ex sj Långalts/Smedhults betesmarker 11/6 (JJ). **Rödstjört** - Åter 20/4 (LP). Första obs. **Buskskvätta** - 1 ex Fagerhults Flygplats 17/4 (KAJ). Första obs. En tidig representant av arten hos oss. **Stenskvätta** - Angående årets inventering hänvisas till en särskild artikel i nästa nummer av Alcedo. **Gräshoppsångare** - 1 ex sj V Flinka 23/6 (LP). **Kärrsångare** - Som brukligt hörd på flera lokaler, första obsarna, 1 ex Ö Flinka 21/5 (BH) och 1 ex Hjelmsjö (LP). I Ö Flinka även 11/6, 1 ex Holmasjön 14/6 (LP), 2 sj ex 23-27/6 i V Flinka (LP, m.fl.). 1 ex hördes på lokalen t.o.m. 5/7 (LP). **Rörsångare** - 1 ex Ekorstigen Öa 7/5 (BH). Första obs. Härmsångare - 1 ex sj Grytåsa 19/5 (LP). Första obs. Också hörd i Kyrkolycke och Örkelljunga, bakom Gyllet. En art som är fåtalig i kommunen. **Ärtsångare** - Åter 29/4 (LP). Första obs. **Törnsångare** - Åter 3/5 (LP). Första obs. **Trädgårdssångare** - Åter 13/5 (BH). Första obs. **Svarthätta** - Åter 19/4 (JA). Första obs. **Grönsångare** - Åter 5/5 (LP). Första obs. **Lövsångare** - Åter 16/4 (BH). Första obs. **Grå flugsnappare** - 1 ex Värnsjön 13/5 (PC, KAJ, JJ). Första obs. **Svartvit flugsnappare** - Åter 23/4 (BJ). Första

obs. **Sommargylling** - 1 ex sj Kyrkolycke 4/6 (LP). Mycket ovanlig i kommunen. **Törn-skata** - 1 ex S Össjö 19/5 (KAJ). Första obs. **Nötkråka** - 1 ex Värshöj 10/7 (SN). **Stare** - 60 ex Fagerhults Flygplats 17/4 (BH). **Bergfink** - 20 ex Ekorstigen Öa (BH) och 20 ex Orreslättsvägen Åsljunga (SN) 22/4. **Steglits** - 1 ex Orreslättsvägen Åsljunga 22/4 (SN). **Hämpling** - 1 ex Ljungaskog 2/5 (LP), 2 ex Harbäckshult 13/5 (PC), 2 ex V Flinka 27/6 (JJ). **Mindre korsnäbb** - Flockar, grupper med mellan, ett fåtal ex till ett 20-tal ex, obsade från sommaren och framåt. **Större korsnäbb** - 1 ex Jännaholm 1/7 (KAJ).

Förklaringar

Lokaler skrivna i *kursiv* stil ligger strax utanför kommungränsen, t. ex. *Rössjön* och *Sjöaltssjön*. (ad=vuxen, hä=häckning, juv=ungfågel, k=kull, 1K=första kalenderåret, pull=nykläckt unge, sj=sjungande, str=stäckande).

Vi tackar alla som rapporterat in sina observationer. Inkomna observationen ligger till grund för sammanställning och status på Örkelljunga kommuns fågelarter; då, nu och för framtiden.

Uppgiftslämnare

BH	Björn Herrlund	LP	Lennart Persson
BJ	Bengt Johansson	LS	Leif Sigbo
EPe	Eva Persson	PC	Patric Carlsson
HF	Henrik Friis	PV	Perry Vigelsbo
JA	Jörgen Andersson	RH	Ragnar Hall
JJ	Janne Johansson	RL	Ragnar Lagerkvist
KAJ	Kurt Arne Johansson	SN	Seth Nilsson
KG	Karin Grønbæk	SOI	Stefan Olsson
		VR	Viktoria Rosby

Har du något att rapportera? Gör det gärna på vår hemsida!

Alcedo vill ha hjälp av **dig** att samla in uppgifter om fågelobservationer inom kommunens gränser. Vi vill ha observationer av ovanliga fågelarter för vår kommun, alla arter utanför den tid de normalt förekommer i landskapet, större sträckförekomst, anmärkningsvärt stora flockar, intressanta häckningar, återfynd av ringmärkta fåglar, tidiga vårobsar, sena obsar på hösten eller observationer som du tycker är särskilt notabla. Alla rapporter arkiveras för framtida behov.

Senaste inrapportering före nästa tryckning av Alcedo: 15 nov.

Rapportera dina obsar på vår hemsida www.orkelljunganatur.se eller via Artportalen, www.artportalen.se/birds/

Björn Herrlund

Skogsvitvinge på oväntat besök

På eftermiddagen den 12:e maj kom plötsligt en vitvinge flygande in på gården i Östra Ringarp. Turligt nog höll den tillgodo med nektar från några förgätmigej vid husväggen och kunde därför betraktas närmare. Sedan blev den dock något ogästvänligt behandlad när den infångades med håv och därefter blev fotograferad för att om möjligt kunna bestämmas till art.

Artbestämning är inte helt enkelt eftersom skogsvitvinge, *Leptidea sinapis*, och ängsvitvinge, *L. reali*, är så lika varandra att det är mer eller mindre omöjligt att skilja arterna åt i fält. Men att döda en fjäril för att säkert kunna artbestämman den känns inte bra, så närmare betraktande och fotografering fick räcka. Efter frisläppande och en stunds återhämtning kunde också fjärilen flyga vidare mot okänt mål.

Efter viss möda kom vi fram till att det borde vara en hane av skogsvitvinge. En bekräftelse av bestämningen har erhållits av Lars Pettersson vid Lunds universitet. Med hjälp av bilder och känt utbredningsmönster tror han att det med största sannolikhet rör sig om en skogsvitvinge, då ängsvitvingen inte är känd från Skåne.

Skogsvitvingen kan ses i stora delar av Sverige men har blivit ytterst sällsynt i Skåne. Tidigare har den förekommit i mellersta och norra Skåne, men är idag endast känd från en lokal i trakten av Riseberga. Här upptäcktes den 2005 under den dagfjärilsinventering som bedrevs av Entomologiska sällskapet i Lund. Besöket i Östra Ringarp är således något besynnerligt.

Skogsvitvingen övervintrar som puppa och flyger i två generationer. Den första uppträder från andra veckan i maj till senare hälften av juni. Flygtiden för den andra är i regel från slutet av juli till mitten av augusti. Den här fjärilen trivs i mager skogsmark med blomrika gläntor och bryn där den huvudsakliga värdväxten gökärt trivs.

Förvisso finns fortfarande en del gläntor, bryn och vägkanter med lite gökärt i Östra Ringarp, så kanske kan här finnas en liten population med skogsvitvinge. Det andra alternativet är att det rör sig om en vittflygande hane på villövägar. Hanar av vitfjärilar som rapsfjäril, kålfjäril, aurorafjäril och skogsvitvinge är nämligen s.k. patrullerare. Deras strategi är att flyga mycket och långa sträckor för att upptäcka honor. Men vår fjäril måste ju komma någonstans ifrån och det är väldigt långt ifrån Riseberga, så vi får hoppas att skogsvitvingen lever här i trakten och att den visar sig igen.

Skogsvitvinge, Leptidea sinapis

Text och foto: Jörgen Andersson

Björnbär m.m.

Björnbär och hallon i vid mening är samlade i släktet *Rubus* och tillhör familjen rosväxter. Släktet omfattar i Sverige omkring 160 arter uppdelade på flera undersläkten och sektioner. Läran om rubusarna bildar en egen gren inom botaniken, batologi. En av Sveriges främsta batologer, Alf Oredsson (1938-2010), tjänstgjorde några terminer som biologilärare på Samrealskolan i Örkelljunga. Han har efter sin död fått ge namn åt en egen art, mållösundsbjörnbär, *R. oredsonii*.

Rubusarna är örter eller halvbuskar som förekommer på hela norra halvklotet. Årskotten är långa och slanka, upprätta eller nedliggande. Ofta beväpnade med respekt- ingivande taggar eller försedda med hår eller körtelhår. Bladen är fingrade med tre till sju sågade småblad. Blommorna är oftast vita eller svagt rosa, men det förekommer även arter med helt rödaktiga blommor. Frukten som oftast kallas bär är egentligen ett fruktförband av enfröiga stenfrukter, röda, svarta eller blåaktiga.

Rosenhallon, *Rubus odoratus*

Undersläktet rosenhallon, *subgen. Anoplobatus*, med två arter med ursprung i Nordamerika, varav den ena, rosenhallon *Rubus odoratus*, förekommer på några ställen i kommunen. Arten med sina stora blad och vackra, blekt rosenröda blommor odlas och har spritt sig. Man kan se den i skogskanten mitt emot Samrealskolan, bakom gamla apoteket, vid Kämpagården i Värshö och i Vemmentorp.

Undersläktet hjortron, *subgen. Chamaerubus*, vars enda art, hjortron *R. chamaemorus*, är välkänd och förekommer på de flesta mossarna i kommunen. Det är en i huvudsak nordlig art, som bara saknas i sydligaste Skåne, i östra Småland och på Öland och Gotland. Även om vi inte kan tävla med de norrländska hjortronmyrarna så kan man hos oss, under bra år och på rätt plats plocka åtskilliga liter av detta välsmakande

Armeniskt björnbär, *Rubus armeniacus*, är vintergrönt med vita bladundersidor

myrguld. Hjortron är tvåbyggare och har således han- och honorgan på skilda plantor. Man kan hitta mängder av blommande hjortron på försommaren, men när man kommer tillbaka med bärhinken i september kan det visa sig att det enbart var hanplantor och således inga frukter. För bästa fruktsättning krävs ungefär en fördelning av 80/20 % mellan hon- och hanplantor.

Undersläktet stenbär, *subgen. Cylactis*, omfattar sex arter men har bara en representant hos oss, stenbär eller jungfrubär *R. saxatilis*. Lågväxt med långa revor och vita blommor växer den ganska vanligt i fuktig skogsmark. Frukten är klarröd men med ganska fadd smak. Betydligt mer smakligt är äkerbäret *R. arcticus*, som växer från Mälardalen och norrut med ljus rosalila blommor och mörkröda frukter. När Kerstin

Sarri på 1970-talet var föreståndare på Kebnekaise fjällstation välkomnades man alltid med ett glas kall och läskande åkerbärssaft.

Den art som alla känner är hallon, *R. idaeus*, som tillsammans med ytterligare fem arter bildar undersläktet hallon. *subgen. Idaeobatus*. Artepitetet *idaeus* syftar på berget Ida nära det antika Troja i nordvästra Turkiet. Även det vetenskapliga namnet på lingon har samma ursprung, *Vaccinium vitis-idaea*, ”druvor från berget Ida”.

De egentliga björnbären, *subgen. Rubus*, omfattar i Sverige omkring 80 arter, uppdelade i fyra sektioner: blåhallon, *sect. Caesii* med en art, krypbjörnbär med omkring 60

Skogsbjörnbär, *Rubus nessensis*, är vårt vanligaste björnbär

arter, äkta björnbär, *sect. Rubus*, med omkring 80 arter, samt loganbär, *sect. Ursinii*, en odlad hybrid mellan hallon och björnbär, ibland kallad boysenbär, *R. loganobaccus*.

Blåhallon, *R. caesius*, är en i huvudsak kustbunden art, med utbredning från Bohuslän till Uppland, som är vanlig i Skånes kalktrakter och på Gotland, där den kallas salmbär. Årsskotten är långa och krypande, rödaktiga och blådagliga. Frukterna som är aromatiska och något syrliga lämpar sig bäst till sylt. Tillsammans med saffranspannkakor är det något av en gotländsk nationalrätt. I Örskelljunga är blåhallon sällsynt men förekommer vid den gamla affären i Drakabygget, på järnvägsbanken vid Sällersås och i Harbäckshult.

Krypbjörnbären är en snårig (sic!) historia som har ett hybridogent ursprung (björnbär × blåhallon). Endast ett fynd finns i kommunen, hårbjörnbär *R. camptostachys*, som påträffades av Göran Wendt under inventeringen av Skånes flora, på en av slänterna vid Lycksta bro.

De äkta björnbären, *sect. Rubus*, är representerade med sju arter i kommunen. Två av dem är spridda från odling. Den ena är armeniskt björnbär, *R. armeniacus*. En kraftig, vintergrön och storvuxen art med vithåriga bladundersidor och blekrosa kronblad.

Lättast finner man arten längs staketet mellan villorna och Mekonomen på Ängelholmsbacken. En lokal finns också längs järnvägsbanken längst i söder. Den andra arten är flikbjörnbär, *R. laciniatus*, som lätt känns igen på sina djupt flikiga blad. Arten är funnen på några få ställen i kommunen; vid Liewensgatan och mellan KB och fjärrvärmeverket, i Fagerhult, Värjö och Västra Spång.

Det klart vanligaste björnbäret i kommunen är skogsbjörnbär, *R. nessensis*, som förekommer i skogsmark i hela kommunen. Årsskotten är upprätta och glest beväpnade med korta, raka taggar. En nära släkting är åsljungabjörnbäret, *R. scissoides*, som tidigare räknades som en underart av skogsbjörnbär. Arterna är oftast lätta att skilja åt. Åsljungabjörnbäret har tätt med raka, nålvassa taggar och förekommer från Pinnåområdet till Åsljungasjön samt vidare till Vittsjö och Röke. Arten räknas som endemisk, det vill säga att den enbart förekommer inom ett begränsat geografiskt område. Båda arterna får klent med frukt. Ofta små, torra och föga välsmakande och med felslagna delfrukter. En liknande art är nålbjörnbär, *R. scissus*, som uppgivits från Rya av Alf Oredsson. Nyare forskning antyder att *R. scissoides* och *R. scissus* är synonymer, d.v.s samma art.

Den art som har smakligaste frukter är sötbjörnbär, *R. plicatus*. Det förekommer sparsamt i kommunen på varma och soliga stengårdsgårdar.

Åsljungabjörnbär, *Rubus scissoides*, känns igen på sina talrika, nålvassa taggar

En art som förekommer här och där i kommunen är klobjörnbär, *R. lindebergii*. Totalutbredningen omfattar nordvästskåne, kusten kring Hanöbukten och de danska öarna. Relativt lätt att känna igen på sina långa, ofta nedliggande årsskott. Skotten är kantiga eller färdade och försedda med rejäla, krokiga taggar med röd bas. Frukterna är stora och saftiga men något sura. Klobjörnbäret har påträffats såväl i Grytåsa och Björnamossa, som i Pinnåområdet och uppe kring fornkärnarna i Lärkesholm.

Grönbenan i Örkelljunga

Grönbenan ses talrikt i Skåne på både vår- och höststräcket. Men som häckfågel i vårt landskap är arten inte vanlig. Under atlasinventeringen 1974-1984 konstaterades grönbenan som säker eller trolig häckfågel i 13 rutor (2,5 %). I den andra inventeringsrundan, åren 2003-2009, var förhållandet 4 rutor (0,7 %). Den största delen av den svenska grönbenepopulationen återfinns i norra delarna av landet och beståndet bedöms vara stabilt de senaste årtiondena. I södra Sverige har grönbenan gått tillbaka, inräknat då alltså även Skåne.

Det lilla skånska beståndet återfinns i de norra delarna av landskapet, oftast nära smålandsgränsen. Det kan nog också vara så att grönbenan numera inte är årlig som häckfågel i vårt landskap. Varför minskar grönbenan i Skåne? Igenväxningen av våra mossar lär vara en av anledningarna. De öppna mosseplanen finns nästan inte längre här i söder. Fler anledningar, ja, de är väl inte kända.

På sträck ses grönbenan vissa år, men långt ifrån årligen. Kanske har arten varit något förbisedd i vår kommun. Från 1989 till 2010, har grönbenor noterats under åtta av åren, inberäknat både under vårsträcket och återsträcket sommar/höst. Under en kort majvecka 1989, från den 12:e till den 17:e, rastade ett antal grönbenor vid Ringbo Gård, i och runt en vattensamling på en betesmark. Som mest var dät 15 ex den första dagen, för att sen minska efter hand. År 1976 sågs 12 ex i maj vid Flinka sjö. Över Hjelmsjön sträckte 28 ex i maj 2010, och en flock hördes sträckande söderut i augusti över Örkelljunga samma år och 9 ex sträckte söderut vid Vårsjön samma månad. Annars har det varit frågan om ensamma individer. Nästan lite "exotiska" är de två sena juli-obsarna på före detta sågverkstomten, nuvarande kvarteret Ejdern, 1992 och -93.

Men har det har funnits eller finns det tecken på häckning i kommunen? Ja, det finns det. Under åren 2013 och 2015 till 2017 har spelande grönbenor setts och hörts på skånesidan av Svenskemyr. Visserligen bara vid något enstaka tillfälle de förstnämnda åren, men mera frekvent de båda senaste åren. Besöken på myren har inte alltid varit talrika och det förklarar kanske till en del varför det inte finns fler observationer. Vid ett tillfälle 2016, spelade 2 ex i luften, medan ytterligare 1 ex hördes från ett blötparti på myren. Vid varje observationstillfälle höll grönbenorna till vid samma plats på myren. Första gången de sågs spela var den 4 juni, den senaste den 23 juni. Så mycket tyder på att grönbenan häckade på skånesidan av Svenskemyr 2016, en av väldigt få häckningar i landskapet, eller till och med kanske den enda i Skåne 2016. Under innevarande år sågs 2 ex den 5 juni och observationer av 2 ex sågs så sent som efter midsommar. Så även under 2017 har säkert häckning eller åtminstone häckningsförsök skett på Svenskemyr. Lite roligt är det, men ändå lite sorgligt att den är så på gränsen till att försvinna som skånsk häckfågel.

Historiskt i vår kommun fanns det tecken på att grönbenan häckade vid Flinka sjö 1966 och -67. Under båda åren sågs både spel och parning. Även på Flåssmyr har det

observerats spel av arten, åren 1968 och -69. Fler lokaler har haft spel av grönbenor i kommunen, men arten lär också spela tillfälligt under sin flyttning norrut, så spel behöver inte nödvändigtvis betyda häckning.

Grönbenan. Foto : Perry Vigelsbo

Men för mig verkar de senaste årens obsar på Svenskemyr av spelande grönbenor under sen vår till tidig sommar tyda på häckande skånska grönbenor i Örkelljunga kommun.

Björn Herrlund

Trollsländans förvandling från nymf till fullbildad (imago)

Tvåfläckad trollslända i förvandling

När atlasinventeringen av de skånska trollsländorna inleddes 2009 trodde man att tvåfläckad trollslända *Epiptera bimaculata* var relativt ovanlig. Sandhall (2000) skrev att arten var sällsynt, att den var känslig för miljöförändringar och därmed utrotningshotad i större delen av Europa. Hans fotografi på en hona av tvåfläckad trollslända och de två miljöbilderna var alla från Dagstorpssjön i Höörs kommun och det var till denna sjö som trollsländeskådarna åkte för att se arten. I artportalen, före inventeringen, fanns endast fem rapporter i två atlasrutor (5x5 km). När atlasprojektet var klart, 2014, var den emellertid funnen i 20 rutor och därefter har den noterats i ytterligare några (Billqvist & Birkedal 2016).

Jag hittade patrullerande tvåfläckad trollslända 2011 i Kyrkesjön och i Abborrasjön i Tåssjö och året efteråt fann Nikolaj Winther Johannsen, Erland Refling Nielsen och jag den första förvandlingen av arten i den förstnämnda sjön. 2013 upptäckte jag den i Hjälsjön och Lilla Lärkesholmssjön, 2014 i Vemmentorpsjön, Gårdsjön (Krångelbygget) och Svarta sjö och 2015 i Lärkesholmssjön. Jag gissar att den finns i de flesta andra sjöarna i Örkellunga kommun. Tvåfläckad trollslända är med andra ord inte så ovanlig som man trodde innan inventeringen. Dock ses den aldrig i några större antal. Jag har som mest noterat fem individer flyga och det var i Hjälsjön.

De senaste åren har jag lagt mest tid vid Kyrkesjön för att dokumentera förvandlingar. Tidigast har jag funnit en tom larvhud 25 maj och som senast en kläckning 10 juni. Det verkar som att alla förvandlingar sker under några få dagar. Förmodligen inte längre än en vecka. Som mest har jag sett fyra stycken sitta och torka och antalet tomma larvhudar har inte uppgått till mer än ett 30-tal. Nu ser man förstås långt ifrån alla, de sätter sig inte sällan på undersidan av bladen av vattenklöver eller missne, men det rör sig inte om några större antal. Jag har inte noterat några förvandlingar vid andra sjöar än Kyrkesjön, men i somras sågs en tom larvhud vid Abborrasjön.

I år blev det första gången som jag fick vara med om att se en larv krypa upp för ett vasstrå och sedan kunna följa hela förvandlingen. Tidigare har jag alltid funnit individer i senare stadier. Hela metamorfosen tog bara två timmar, men så var det också riktigt varmt. Vid sämre väder kan det ta hela dagen. Sländan satt inte så bra till för fotografering. En bit ut från strandkanten, som på platsen består av gungfly, och dessutom i motljus. Jag tog ändå foton med jämna mellanrum och de här publicerade bilderna ger förhoppningsvis en liten känsla för denna magiska upplevelse.

Källor

Billqvist, M. & Birkedal, L. (red.). 2016. *Trollsländor i Skåne - en atlasinventering 2009-2014*. Lund.

Sandhall, Å. 2000. *Trollsländor i Europa*. Lund.

Text och foton: *Patric Carlsson*

Örkelljungas natur åter under lupp!

"Karakteristiskt för Örkelljunga kommun är dess många fina mossar och sjöar de sticker ut!" Örjan Fritz sitter på min veranda och berättar om sitt snart avslutade inventeringsarbete i Örkelljunganaturen. *"Merparten av skogarna är däremot rationellt skötta och är föga intressanta i naturvårdssammanhang. Fast vissa äldre bokskogar är spännande och kan nästintill hålla halländsk klass."*

Örjan Fritz studerar lunglaven i Ringarp. Foto Perry Vigelsbo

En biologisk mångsysslare, en passionerad inventerare av sydsvensk natur, är den på Öland uppvuxne Örjan Fritz. Under uppväxten blev intresset för fåglar, orkidéer och andra kärlväxter stort, det blev till att studera biologi i Lund under mitten av 1980-talet. Nu ökades intresset för ekologi och artkunskap. Under nästan två decennier tjänstgjorde Örjan på länsstyrelsen i Halland och kunde då vid sidan om också förkovra sig som nyckelbiotopsinventerare åt Skogsstyrelsen, där särskilt kryptogamer stod i fokus som indikatorer för att hitta skyddsvärd skogsmark. Intresset för de halländska bokskogarna, deras lav- och mossflora växte sig starkt. Detta ledde till doktorandstudier i Alnarp, SLU och till avhandlingen *"Ecology and Conservation of Bryophytes and Lichens on Fagus sylvatica"* våren 2009. Därefter började han som konsult på Naturcentrum AB.

Satsningar med kommunala förtecken

Under 1990-talet tog Örkelljunga kommun med egna medel fram en naturvårdsplan, byggd på omfattande fältarbete och bearbetade sammanställningar. Tio år senare genomfördes även en fördjupad, kommuntäckande studie av byarnas odlingslandskap, nu med Cissela Olsson från Regionmuseet i Kristianstad som projektledare. Denna studie var ett LONA-projekt varvid staten stod för halva kostnaden. Många områden kom därigenom att lyftas fram som viktiga i bevarandet av ett rikt natur- och kulturlandskap.

En *"kommunal naturvårdsgrupp"* har under en längre tid träffats några gånger om året, varvid kommunstyrelsepolitiker, landsbygdsutvecklare, markägare (jordbrukare) och representanter från naturskyddsföreningen (Örkelljungabygdens Natur) och ibland även från Skogsstyrelsen och Regionmuseet medverkat. Under senare år har gruppen haft en budget på 100.000 kr att arbeta med och ansvara för.

Pinnåområdet, Långalts myr, bottenfaunaundersökningar i Pinnån och projektet Biparadiset är satsningar där dessa avsatta medel kommit till användning.

Uppdatering av kända naturobjekt

Kvillområde i Pinnån vid Spinneriet

Örkelljunga kommun fann för några år sen att den gamla naturvårdsplanen borde ses över. Tord Andersson på Söderåsens Miljöförbund fick i uppdrag att upphandla denna tjänst, varvid Naturcentrum AB fick uppdraget. Den naturvärdesinventering som

Vedlavklubba, Multiclavula mucida

nu Örjan Fritz genomfört och snart färdigställt är till stora delar en uppdatering, en återinventering av de naturområden som redan för 20–25 år sen lyftes fram i ljustet.

Uppdraget var att återbesöka de utpekade naturobjekten i naturvårdsplanen, vilket motsvarade mer än hundratalet små och stora områden. Örjan menar att han besökt 90–95 % av naturobjekten. Dessutom har många av Skogsstyrelsens framinventerade *nyckelbiotoper* och *områden med naturvärden* samt Jordbruksverkets funna ängs- och betesmarker också besökts inom projektets ram. Totalt har han varit ute i fält under 22 dagar från april 2016 till april 2017.

Svensk Standard för Naturvärdesinventering har varit utgångspunkten vid arbetet, en metod som försöker fokusera mer strikt på ett områdes betydelse för biologisk mångfald. Normalt är det dock mest för mindre områden som denna metodik används till, inte områden som motsvarar en hel kommun. Därför har en förenklad variant av metodiken använts.

Arbetet kommer nu att redovisas i en rapport med namnet *Örkelljunga naturvårdsprogram*. 130-talet olika landmiljöer i form av skogar, mossar, kärr och kulturmarker har förts till olika naturvärdesklasser, liksom skett med kommunens 20-talet sjöar. Alla de utvalda områdena presenteras på var sitt uppslag, med hjälp av en vältagen färgbild, av en karta och med hjälp av en kortare text, ibland med en lite längre områdesbeskrivning. En stringent faktaruta anger områdets naturtyp, dess art- och biotopvärden, om eventuella skydd och planer finns för området. Här finns också Örjans kortfattade skötselöverslag.

Örkelljunganaturen sedd av en utomstående

”Örkelljunga är inte riktigt Skåne för mig”, avslöjar Örjan när vi pratar runt om naturen här. ”Nej, Örkelljunga är mer som en del av det inre av södra Halland, och sydvästra Småland. Marken består av en urlakad morän och avsaknaden av kalk sätter sina avtryck på inte minst floran.”

”Kulturlandskapets naturvärden är, liksom för stora delar av södra Götaland, mer eller mindre ett sorgebarn. Dessa marker intar i skogsbygden ofta strykklassen. Hävden har på många håll upphört och det kan faktiskt vara svårt, ofta mycket svårt, att hitta hävdgynnade, sevärda arter som backsippa, slättergubbe och granspira, vilka intill nyligen var mer spridda och vanliga”, konstaterar Örjan vidare.

”I min rapport har jag därför tvingats välja bort en del av de gamla kulturlandskapsobjekten, men de kvarvarande pärlorna är istället desto värdefullare.” Han tänker då på de för kommunen säregna kulturmarker som finns exempelvis i Spångabygget, i Ramnekärr, i Ingeborrarp. Och skogsbetet i Grytåsas inte att förglömma.

Skogarna är som väntat rationellt skötta i Örkelljunga, både vad gäller barr och löv. Det är produktionsskogar. Det är så landskapet mest överallt ser ut idag. Visst finns det mycket barr, alltså planterade granbestånd. Under stora delar av 1900-talet har ett trädslagsskifte så stort som något ägt rum. Ett landskap präglad av odlingslandskapets öppenhet, av ljunghedar och betade utmarksskogar har omförts till täta granskogar. Lövskogar finns dock kvar på flertalet håll.

Bokskogar med egen karaktär

Efter en stund glider samtalet in på Örjans favoritnatur, bokskogarna, de gamla, sen-vuxna, de lavbemängda. Merparten av de rationellt skötta bokbestånden är dock ointressanta för denne lav- och mossälskare. ”Bokskogar med äldre karaktär är väldigt fåtaliga i kommunen, men träffar man på dem visar de sig vara jätteintressanta! Sådan skog kan rent av hålla halländsk klass”, utbrister Örjan. Det var i de halländska bokskogarna han tillbringade stora delar av fältarbetet inför sitt doktorandarbete.

Ett urklipp från det kommande naturprogrammet får visa på den mångfald som dylika skogar kan bjuda på. Vi beger oss till ett område sydost om gamla riksvägen till Åsljunga, i bokslutningen innan Trollsjön. Här har naturinventeraren från Naturcentrum

uppmärksammat en mängd intressanta arter, framförallt kryptogamer: bokkantlav (NT), bokvärtlav (NT), barkkornlav, glansfläck, gulnål, havstulpanlav, liten lundlav (NT), lunglav (NT), lönnlav, olivklotterlav, orangepudrad klotterlav (NT), stor knopplav, violettgrå porlav (NT), atlantärgmossa (NT), bokfjädermossa (NT), fällmossa, guldlockmossa, platt fjädermossa, rödtandad hättmossa och koralltaggsvamp (NT). Förkortningen NT är liktydigt med *Near threatened* (Nära hotad), en art som bedöms vara i riskzonen för överlevnad på sikt. En klassificering som ingår i den s.k. rödlistningen i Sverige.

Alla viktiga fynd av lavar, mossor, svampar, kärlväxter, fåglar m.m. som gjorts under inventeringen, fynd av s.k. naturvårdsarter, har Örjan varit noggrann med att lägga in i Artportalen. Därigenom kan kunskapen om dessa fynd bevaras inför framtiden och spridas till intresserade.

Örjan konstaterar att han påträffat hela 15 nya arter (alla kryptogamer) för kommunen under sina dagar här. Men menar vidare att detta indikerar att det finns åtskilligt fler arter att upptäcka, inte minst bland lavar, mossor och svampar. Fast än fler arter finns förstås att ”kryssa in” bland insekternas stora grupp. Mikael Sörenssons arbete med Ekholmstälken 2016 visade också på detta.

Långalts myr och andra klass 1 områden

Myrarna är en av de naturtyper som enligt Örjan utmärker sig i denna trakt. Här finns flera både stora och fina områden. Men för Örjan är det tveklöst Långalts myr med sina angränsande fastmarker som mest bör framhållas. Här finns förutom myrkomplexet också mycket värdefulla skogsområden.

”Som utomstående tycker jag att Långalts myr är outstanding som objekt. Det gäller naturvärdena, storleken på området, kvalitén, innehållet. Det gäller också randskogarna, de gamla bokskogarna, rullstensåsen, den naturskogsartade blandskogen på myrens sydöstra sida (där brandticka hittades).” Området finns också i länsstyrelsens myrskyddsplan.

Ett annat objekt som får höga vitsord är slätterängen i Spångabygget. Så här skriver Örjan i den kommande rapporten: *”Slätterängen uppvisar en blandning av rik och*

Brandticka, Pycnoporellus fulgens

fattig kärlväxtflora. Den välhävda ängen innehåller en imponerande ansamling av hävdgynnade kärlväxter, särskilt bör de rikliga förekomsterna av loppstarr och granspira framhållas. Troligen finns en värdefull insektsfauna, som nyttjar blomrikedomen för födosök. Slätterängar är idag en mycket sällsynt och hotad miljö. Objektet är den i särklass mest värdefulla kvarvarande sidlänta slätterängen i kommunen, och ett av kommunens mest värdefulla naturvårdsobjekt överhuvudtaget. Årlig slätter görs i regi av Örkelljungabygdens Natur.”

Blandskog vid Långalts myr

Ytterligare ett tiotal andra områden hamnar i den högsta naturvärdesklassen (Högsta naturvärde, klass 1), det gäller bl.a. kvillområdet vid Spinneriet i Spång, Ingeborrars kulturlandskap, Grytåaskogen och flera oftast mindre, fast äldre bokskogar i kommunen.

Sjöarna och vattendragen

De många fina sjöarna är en annan naturtyp som ger Örkelljungalandskapet dess speciella karaktär. Örjan lyfter fram Vårsjön och Lärkesholmssjön som kommunens två mest värdefulla vatten, men även Store sjö, Fedingesjön, Hjälmssjön och Flinka sjö anses som mycket betydelsefulla och bevarandevärda. Övriga sjöar har förts till klass 3, en klass som definieras med orden *”Påtaglig positiv betydelse för biologisk mångfald”*. Kommunens två längsta vattendrag, Pinnån och Stensån, har också förts till högsta naturvärdesklass, men enligt den rapport som snart ska gå ut på remiss har dessa, liksom sjöarna, bara inventerats på ett översiktligt sätt. Flera säregna naturom-

råden finns i anslutning till framförallt Pinnån. I rapporten finns både kvillområdet vid Spinneriet och ”reservatet” vid Pinnån/Bruket medtagna och båda naturområdena har fått höga poäng.

Lärkesholmssjön

Att bevara och förstärka naturvärdena?

Örjan ser det som en självklarhet att man måste jobba offensivt för att gynna de många viktiga naturområden som finns i kommunen. Förekomsten av många olika typer av naturobjekt (som främst myrar, sjöar och skogar) i kommunen måste ses som mycket värdefull. Och det mångskiftande landskapet ger många chanser till fina och innehållsrika ”ensamhetsupplevelser” i naturen.

”Självklart är det av stor vikt att ha bra kontakt med markägarna”, konstaterar Örjan. Det är ju de som har förvaltat marken, som starkt bidragit till att viktiga naturvärden finns kvar. ”Men det är också mycket viktigt att man som kommun tar på sig höga naturvårdsmål. Givet förekomsten av de många högklassiga naturvårdsobjekten, som kan komma att påverkas av olika verksamheter och den nutida frånvaron av naturreservat behövs ett långsiktigt arbete för skydd och vård av natur i kommunen. Detta för att bibehålla eller rentav utveckla värdena för biologisk mångfald.” Under sin tid på länsstyrelsen i Halland har Örjan Fritz även jobbat med att inrätta naturreservat. Inte minst har detta gällt områden med intressanta bokskogar. Han har dock noterat att man i Örkelljunga kommun inte har inrättat ett enda naturreservat. På

det området är man smått unik i Skåne. Några smärre biotopskydd har dock framarbetats av Skogsstyrelsen.

Att skaffa sig en hög ambitionsnivå?!

Olika kommuner jobbar på olika sätt med naturvården. Det är förstås av stor vikt att det finns någon enskild person som kontinuerligt jobbar med och leder detta arbete. ”Men

Naturvårdare i Grytåaskogen

om man som kommun vill satsa på att anställa en naturvårdare är det minst lika viktigt att denne ges ett aktivt stöd inom den övriga kommunala förvaltningen.”

Örjan Fritz menar också ”att det inte finns en ensam mirakelmedicin inom naturvården. Man måste helt enkelt jobba på olika sätt, på olika nivåer för att nå önskvärda resultat. Naturvårdsprogrammet blir då en grundbult i kommunens framtida planeringsprogram, och kan bilda utgångspunkt för dess ambitionsnivå.”

Sammanfattningsvis vill inventaren och den erfarne naturvårdaren Örjan Fritz avsluta med några uppmuntrande men kanske ändå inte självklara ord: ”Visst finns det många fina naturobjekt i Örkelljunga kommun. Nu gäller det att jobba med dem på olika sätt. Man bör absolut ha en hög ambitionsnivå i det kommunala naturvårdsarbetet!”

Text: Janne Johansson. Övriga foton: Örjan Fritz

Tjädern och artskyddsförordningen

Våra skogshöns tjädern och orren är två av de fågelarter som vi i Örskelljungabygdens Natur ägnat förhållandevis mycken tid åt. Upprepade inventeringar har genomförts för att få grepp om arternas beståndsstorlek och utbredning i våra skogs- och myrmar-

Janne Hellenberg berättar om tjädern i området

ker. Artiklar har skrivits i Anser och Alcedo, LONA-projektet ”Tjäderskogar och orrmyrar” genomfördes 2013-2014, varvid en tjäderdag med erfarna sörmländska experter ingick.

Ornitologer i Göteborg har under en längre tid både inventerat och skickligt uppmärksammat tjäderns situation i flertalet av de grannkommuner som omger den vackert belägna västkuststaden. Frågan om vilka hänsyn som rimligen bör tas till tjäderns krav på skogsmiljön har alltmer lyfts upp på agendan. Detta har inte minst gjorts genom att Skogsstyrelsen under de senaste åren ”tvingats” sätta ner foten i dessa sammanhang.

Artskyddsförordningen är en lagstiftning som naturvärden ska kunna luta sig mot, inte minst i samband med arbetet för att rädda kvar livskraftiga populationer av hotade arter. Denna lagstiftning har EU-bakgrund och började i sin senare form att gälla från 1 januari 2008. I sammanhanget finns det två särskilda direktiv som antagits och som ger innehåll åt förordningen; det är dels ett fågeldirektiv, dels ett art- och habitatdirektiv. Det sistnämnda tar upp bevarandet av livsmiljöer, inbegripandes olika vilda djur och växter.

Myndigheter, naturvård och tänkta intentioner

Under en tioårstid har svenska myndigheter haft möjlighet att förhålla sig till den lagstiftning som EU:s jurister och politiker arbetat fram. Kan de intentioner som lagstiftningen bär på innebära något för svenskt vidkommande? Om vi snabbt snävar in perspektivet till att gälla enbart tjädern, finns det då några konkreta beröringspunkter till EU:s artskydd, artskyddsförordningen från 2008?

Men först en kort tillbakablick. Redan 1979 föreskrev skogsvårdslagen (SVL), i de allmänna råden, att hänsyn skulle tas till tjäderns lekplatser i samband med skogsbrukets bedrivande. Det är snart 40 år sen den lagtexten antogs. Om jag fattat saken rätt så har skogsvårdsstyrelserna i landet under dessa år inte arbetat speciellt aktivt med just denna del av lagen. Engagerade skogsvårdskonsulenter har säkert fört vidare adekvat kunskap om tjäderlekar och tjäderhänsyn, men oftast har väl kunskapen om tjäderlekarnas belägenhet (och storlek) varken funnits eller aktivt tagits fram. Och vad jag vet har myndigheten själv ganska sällan gjort några egna ansträngningar för att tillägna sig sådan aktuell information. Det ansvaret har man inte tyckt man haft.

Skogsstyrelsen har dock nu under 2010-talet börjat att aktivt förhålla sig till artskyddsförordningen, myndighetsbeslut om exempelvis tjäderhänsyn har börjat konkretiseras, och som en förlängd arm i sammanhanget har plötsligt mark- och miljödomstolen fått rollen att göra auktoritativa uttalanden, fatta lagtolkande beslut! Visst låg det därför i tiden att Skogssällskapet bjöd in intresserade skogs- och naturvårdsorganisationer till fördjupning i dessa frågor under en heldag uppe i Göteborgstrakten.

Skogssällskapets tjäderdag öster om Göteborg

Sveriges ornitologiska förening anordnade förra hösten, den 18 november 2016, ett seminarium kring tjäderns situation i södra Sverige uppe på Naturhistoriska museet i Göteborg. God uppslutning kunde noteras från olika skogs- och fågelskådarmäniskor. Innevarande höst, närmre bestämt den 13 september, var det alltså dags för en ny tjäderbegivenhet, en heldag ute i fält i arrangemang av stiftelsen Skogssällskapet.

Temat för dagen var ”Artskyddsförordningen, skogsbruket och tjädern – går de att förena i samma skog?” Ett 60-tal personer transporterades med buss och privatbilar upp till ett skogsområde öster om Göteborg, där en känd tjäderlekplats funnits sen minst 1950-talet. Skogssällskapet hade för några år sen inkommit med en avverkningsanmälan till Skogsstyrelsen för ett skogsbestånd i området, vilket förde med sig att myndigheten kallade till samråd.

Ett flertal synnerligen aktiva göteborgsornitologer har under sista decenniet skaffat fram gedigen kunskap om tjäderns situation i denna del av landet. Denna kunskap kom väl till pass i det sammanhang som nu växt fram. Det blev nämligen så att den skog som

Skogssällskapet velat slutavverka, efter samråd och diskussioner istället kom att av-sättas som ett demonstrationsobjekt av samma Skogssällskap, ett område där olika synsätt på hänsynen till tjädern och dess livsmiljö ska visas upp och få forma skogen.

Ett demonstrationsområde för tjäderhänsyn

Den tanke som därför har börjat realiseras i denna tjäderskog är alltså den att låta olika idéer om hänsyn till tjäderns miljöer konkret få visas upp ute i ett och samma skogsområde. Detta ska förverkligas på så vis att en del av området ska skötas efter *naturorganisationernas* önskemål, ett annat delområde efter *Skogsstyrelsens* önskemål (möjlig- gen liktydigt med artskyddsförordningens krav) och slutligen ett tredje delområde (kloss intill SKS yta) där Skogssällskapet praktiserar sina egna hänsynsidéer. Uppfölj- ningar i form av inventeringar och fågelstudier måste därefter göras, liksom noggran- na beskrivningar av skogsbeståndens utseende och utveckling.

Spelande tjädertupp. Foto: Patric Carlsson

Onekligen har både Skogssällskapet och medverkande aktörer tagit ett annorlunda och lovvärt initiativ för att försöka få fram mer kunskap om hur olika slags skogsin- grepp i tjäderns kärnområden (relativ närhet till lekplatsen) påverkar artens fortlevnad. Användning av hyggesfritt skogsbruk och en medveten strävan att framskapa skikt- ning i beståndet; kvarlämnandet av trädgrupper i samband med avverkning och för- yngningsåtgärder och en fokuserad inriktning på en lyckosam tallföryngring är några sammanfattande ord som lite förenklat kan ge en vink om skillnaden i skötsel på de tre

försöksytorna. Att över tid utvärdera detta försök på ett vetenskapligt sätt blir däremot säkert vanskligt. Det hade nog behövts större storskalighet i så fall och framförallt fler ytor att ställa mot varann.

En del av demonstrationsområdet

Domstolsprövning och habitatmodelleringar

Hela dagen höll vi alltså till ute i fält, i denna av tall dominerade tjäderskog; här utskänktes också kaffe och lunch. Skogsstyrelsens Emil Bengtsson gav en inramning till ämnet och förklarade att direktiven från EU fokuserar på bevarandevärdet och att lagstiftningen vill motverka åtgärder som negativt inverkar på tjäderns livssituation. Skogsstyrelsen har, kopplat till arbetet med artskyddsförordningen, på sina håll skick- at ut styrande direktiv till markägaren när det gäller de hänsyn som måste tas i tjäder- skogar och på tjäderlekplatser. Emil upplyste också om att det nu finns domstolsutslag från mark- och miljödomstolen, vilka därigenom ger viss vägledning åt skogsmyndig- heten vid sin myndighetsutövning. Enskilda markägare har nämligen överklagat Skogs- styrelsens beslut om de hänsynskrav man fått sig tillsänt och istället sökt ändring genom att sökt dispens från de kraven. Länsstyrelsen är därvid första instansen att vända sig till, men om man inte får något medhåll från länsstyrelsen, kan man även få sin sak prövad av mark- och miljödomstolen.

Johan Larsson på länsstyrelsen nämnde i sina inlägg under tjäderdagen att det var ytterst sällan som de fick motta ett överklagande från en markägare i dessa frågor. När

det ändå sker ska länsstyrelsen bedöma tjädernas livssituation i trakten, bedöma om ”tjädern har gynnsam bevarandestatus”. Det räcker inte att hänvisa till att tjädern har en livskraftig population i hela Norrland eller något i den stilen. Myndigheten måste nämligen bedöma artens situation både ur nationell, regional och lokal synvinkel.

Vidare upplyste Johan oss om att man i detta län har gjort ambitiösa ”habitatmodelleringar” för att få grepp om var och hur vanliga de miljöer är som tjädern kan leva och klara sig i. Om tjädern kan bedömas ha gynnsam bevarandestatus beror alltså på om det i trakten finns tillräcklig areal med godartad livsmiljö för arten. Att kartlägga förekomsten av för tjädern viktiga habitat, med hjälp av satellitolkning, är en metodik och ett tillvägagångssätt som tagits fram och finslipats under en längre tid. En sådan kartläggning är säkert något som också skulle kunna göras för norra Skåne och södra Småland. Om intresse och engagemang är vid handen.

Eric Ringaby – en erfaren tjäderkännare

Visst bör också Eric Ringaby omnämnas, en inbiten viltvårdare och tjädermänniska sen mitten av 1970-talet. Eric fick göra ett kortare anförande under eftermiddagen. Lämpligen passade himmelens portar på att öppna sig just då, men med hjälp av paraply och god vilja lyckades han få fram delar av sitt budskap.

Eric anställdes som viltmästare i Garpenberg, Dalarna 1968. Han har jobbat med tjädern mellan åren 1976-2005. Torolf Winqvist var under viss tid hans chef på Skogshögskolan. Eric har inte minst varit flitig fältarbetare och bl.a. forskat åt Kjell Sjöberg i Umeå. Inte minst skulle han då ”valla” tjäderkycklingar och följa deras rörelsemönster. Han minns att de sändare man först använde i forskningen var något otympliga, det var först in på 1990-talet och framåt som man kunde tillverka riktigt bra utrustning.

Eric Ringaby har under senare tid medverkat i olika tjäderprojekt nere i Tyskland, varit kopplad till universitetet i Freiburg och medverkat i försöken med utplantering av tjäder i Brandenburgområdet. Han har också utgett en egen tjäderbok där hans erfarenhet och kunskap om detta skogshöns blivit satt i tryck. Boken heter *Tjäder: bland skogsbruk, rävar och andra jägare*.

Tjäderdagen i Göteborg handlade ju huvudsakligen om de hänsyn som skogsbrukets företrädare måste ta för att tjädernas livsmiljö inte ska försämrats på ett påtagligt sätt. Eric Ringaby tog även upp en annan viktig faktor när tjäderstammens storlek och överlevnad i olika delar av landet ska diskuteras – nämligen predationen. Han nämnde de enormt stora förluster som drabbar tjädernas ägg och unglycklingar. Räven ansågs som den farligaste förövaren i sammanhanget, men mård, kråkfågel och även vildsvin har konstaterats bidra starkt till tjädernas svåra belägenhet.

Denna dag cirklade mest kring artskyddsförordningen, dess krav på hänsyn vid olika skogsbruksåtgärder och innebörden av ”gynnsam bevarandestatus”.

Janne Johansson

Höstbilder från Spångabygget

Myrtilja (till höger)
Kambräken (nedan)

Foton: Janne Johansson

Biparadiset uppmärksammas

Redaktören och journalisten Mats Hellmark gjorde i september ett besök inför ett kommande reportage i Sveriges Natur.

Hur gynnar vi vipan och spoven

I år har vi i Örkelljungabygdens Natur inventerat två av våra jordbruksfåglar, nämligen tofsvipan och stenskvättan. Båda dessa arter har en lång tradition som häckfåglar i kommunen. Resultatet ska redovisas först i nästa Alcedonummer.

I denna artikel ska jag istället damma av det mejlsvar som jag för snart tio år sen fick av Åke Berg på SLU i Uppsala. Jag kontaktade honom efter det att jag lyssnat på ett föredrag som han hållit under ett besök i Hässleholm. Han redogjorde då inte minst för den kunskap som han samlat på sig om olika vadare. Min inkörsport var den prekära situation som de förr vanliga arterna storspov och tofsvipa hamnat i under de senare decennierna. Storspoven var 2008 borta som häckfågel (vad vi vet), medan tofsvipans population varit fluktuerande men dalande. Åke Bergs svar på mina frågor återges här nedan i lätt redigerad form.

Bergs erfarenheter av tofsvipor

Mitt svar på dina frågor utgår från de erfarenheter jag fått av tofsvipan och storspoven under min tid i Uppland och Västmanland. Tofsvipan tror jag är den enklare av de två att gynna, dels p.g.a. att den fortfarande finns kvar i de flesta områden och dels att

den brukar öka i antal, t.ex. vid restaureringar av strandängar. Några faktorer är av betydelse för tofsvipans förekomst i en trakt. Den föredrar öppna marker och undviker små områden insprängda i skogen. På samma sätt undviker den att lägga boet intill åkerkanter och även enskilda träd och stolpar. Bon nära dessa utsätts också för predation oftare än bon på längre avstånd från sådana utkiksposter. Rójningar och restaureringar är alltså bra ur denna synpunkt.

Tofsvipa. Foto Perry Vigelsbo

En mycket viktig faktor för tofsvipan är att markområdet är blött, gärna översvämmat på våren. Många bestånd

fluktuerar i antal mellan åren, ofta beroende på skillnader i vårflodens omfattning olika år. Om man har möjlighet att dämna mindre områden attraherar detta tofsvipor, som inte är lika ortstrogna som storspovar. För att översvämningsarna skall vara attraktiva så krävs det också områden med kort vegetation eller ingen vegetation alls. Områden med kort vegetation kan vara betade strandängar, områden utan vegetation kan vara plöjningar eller ännu bättre trädor utan eller med gles vegetation. Problemet med plöjningar som sås på våren är att det lockar häckande vipor som sedan får sina bon

förstörda under vårbruket. Anläggande av trädor med kort vegetation (årlig harvning eller liknande) i anslutning till blöt mark är ett bra sätt att locka tofsvipor.

Sammanfattningsvis behövs alltså öppna marker, översvämningar eller blöt mark och fält utan eller med kort vegetation. I ert fall tror jag att områden med kort vegetation kan vara en faktor som saknas, om det finns platser med blöta partier. Tofsvipan är heller inte så arealkrävande (revir på något enstaka hektar), vilket gör att många platser med små översvämningar och eller ängar kan vara lämpliga för arten. Just ängsmark är också i vissa områden viktiga för ungarnas överlevnad, eftersom tofsvipan ofta häckar på åkrar som inte är lämpliga för födosökande ungar på försommaren.

Bergs erfarenheter av storspovar

Storspoven är delvis mer problematisk. I Mellansverige återkommer den inte till områden där den försvunnit trots att restaureringar och liknande har återskapat marker som borde vara lämpliga. Det beror troligen på att arten är mycket ortstrogen och inte gärna sprider sig till nya områden (eller återkommer dit där den funnits).

Vidare har storspoven större arealkrav (revir ofta ca 50 ha) än tofsvipan, vilket gör att stora områden med lämpliga habitat krävs för att hysa en population. När det gäller habitatkraven så vill spoven ha stora öppna områden (undviker skogskanter etc.), ganska fuktiga (inte lika beroende av detta som tofsvipan) och med förekomst av gräsmarker. Både ängsmark (slätter eller bete, med inte för kort vegetation), vallar och grästrädor används för födosök och som boplatser. Åter är alltså restaurering av ängar bra, sen slätter av vallar med bon kan vara viktig.

Jag tror att marker i närheten av befintliga storspovsrevir har störst möjligheter att få nya par etablerade, förekomst av gräsmark verkar ju inte vara ett problem hos er (förutsatt att den inte är för igenväxt eller för intensivt skött (slätter i slutet av maj/början av juni)). Sen vill storspoven ha stora, relativt öppna områden, vilket kanske inte är fallet i dina områden? Som sagt är storspoven mycket svårare att gynna än tofsvipan, och det är väl därför den är mycket ovanligare antar jag.

Bästa hälsningar

Åke Berg Centrum för Biologisk Mångfald

Janne Johansson

Julpristävlingen

På grund av ett fel på min e-post fick jag inga svar till förra numret av Alcedo. Två personer har hört av sig igen med kopior på sina svar. Redaktionen har beslutat att inte dela ut något pris. Dels för att kanske fler svar saknas, dels för att de kommit in inte hade tillräckligt många rätt. Vi hoppas komma igen med en ny tävling i decembernumret.

Redaktionen

Styrelse, avgifter m.m.

Örkelljungabygdens Natur krets av NF

Ordförande	Patric Carlsson, Måkabylgsvägen 12, 266 95 Munka-Ljungby, 070-744 35 50, carlsson_patric@yahoo.com
Vice ordförande	Janne Johansson, Ingas väg 7, Ö. Ringarp, 286 91 Örkelljunga, 0435-501 31, janne_ringarp@telia.com
Kassör	Leif Sigbo, Bjäregatan 3, 286 31 Örkelljunga, 0435-522 32, 0703-719 867, leif.sigbo@telia.com
Sekreterare	Eva Persson, Ingas väg 7, Ö. Ringarp, 286 91 Örkelljunga, 0708-30 14 27, evahenny@hotmail.se
Ledamot	Björn Herrlund, Ekorstigen 3, 286 35 Örkelljunga, 070-951 53 23, bjornherrlund@gmail.com
Ledamot	Lena Ottosson, Hässleholmsvägen 47, 286 35 Örkelljunga, 0435-511 03, lena@ottosson.net
Ledamot	Christer Sandén, Bladvägen 2, 286 72 Åsljunga, 0435-46 05 38, christ.sanden@gmail.com
Ledamot	Lars Schale, Killhult 161, 312 98 Våxtorp, 0430-311 18, lars@schale.se

Medlemsavgifter för år 2017

295 kr	Medlem i Naturskyddsförening (NF), Naturskyddsföreningen i Skåne och Örkelljungabygdens Natur. Du får tidningen "Sveriges Natur" i färg, med normalt sex nummer per år och med en upplaga på 200 000 samt Alcedo tre gånger per år.
365 kr	Familjemedlemskap i NF (fritt antal medlemmar på samma adress).
150 kr	Lokal medlem i Örkelljungabygdens Natur. Vilket innebär att medlemsavgiften täcker framtagningen och distributionen av tidningen Alcedo tre gånger per år. Bankgiro nr 617-8792.

Har du e-post eller tillgång till Internet, finns stora möjligheter till ytterligare information. Skicka ett brev till info@naturskyddsforeningen.se och fråga vad de kan erbjuda!

Studiefrämjandet är det studieförbund som vi i Naturskyddsföreningen utnyttjar vid anordnande av studiecirkel. Distriktskontor finns i Hässleholm (0451-140 90) och därifrån kan vi även få stöd till täckandet av föredragskostnader samt till tryckandet av exempelvis denna medlemstidning.

www.orkelljunganatur.se

